

STEM – Ústav empirických výzkumů, Španělská 10, 120 00 Praha 2

Energetická chudoba

Sekundární analýza aktuálních zdrojů

Realizováno pro

Praha, leden 2019

Tento dokument není původním originálním produktem. Jedná se o sekundární analýzu veřejně dostupných materiálů. Zdroje pro tento kompilát jsou uvedeny níže.

Klíčové zdroje pro tuto analýzu jsou pak především tyto:

Opatření proti energetické chudobě v ČR. SEVEN, Středisko pro efektivní využívání energie, o.p.s., MPO. Prosinec 2016

Energetická chudoba a zranitelní odberatelia v energetickom sektore v Európe. Prehľad výzkumných projektov v európskych štátoch. Úrad pre reguláciu sieťových odvetví. Duben 2016.

Gender a energetika. Romana Marková Volejníčková, Marie Pospíšilová, Alena Křížková. SoÚ AV ČR, Heinrich-Böll-Stiftung. 2016.

Obsah

Zadání analýzy	4
Vymezení tématu	4
Shrnutí současného stavu zkoumání problému energetické chudoby	5
Základní pojmové vymezení.....	5
Rozsah energetické chudoby.....	6
Příčiny energetické chudoby.....	9
Skupiny ohrožené energetickou chudobou	13
Možnosti řešení problému energetické chudoby.....	15
Tematické oblasti a náměty	20
Ohrožené skupiny.....	20
Přístup k energiím.....	21
Energetická chudoba na venkově.....	21
Energetická efektivita	22
Vzdělávání	22
Seznam zdrojů	24
Hlavní přehledy dalších informačních zdrojů:	25
Seznam institucí	26

Zadání analýzy

Cílem sekundární analýzy je zmapovat informační zdroje k tématu energetické chudoby v České republice, přehledně shrnout současný stav poznání a rozpracovat náměty, které pak zadavatel může využít pro zacílení výzvy na sociální inovátory.

Vymezení tématu

Problematika energetické chudoby je téma relativně nové, první komplexní uchopení pochází z počátku 90. let z Velké Británie. Jak ukazujeme, není příliš usazené v české ani evropské legislativě, sociálním systému nebo odborné veřejnosti. Svou povahou se dotýká řady jiných oborů a problematik od stavitelství po trvale udržitelný rozvoj. Základní otázkou, kterou si při řešení úloh z této oblasti musíme klást je, do jaké míry je z pohledu sociálních inovací možné toto téma vymezit jako soběstačnou oblast.

Původně jde primárně o snahu řešit sociální problémy společnosti, tedy specifický druh chudoby. Dnes přinejmenším stejnou váhu má hledisko enviromentální (o čemž svědčí fakt, že většina stávajících programů je administrována Ministerstvem životního prostředí), ale také ekonomické (regulační), zdravotní a psychologické.

Energetická chudoba má výrazně jinou podobu v globálním měřítku, kde je hlavním problémem zajištění alespoň nějaké dodávky energie, případně jejich stabilitu, a v České republice, kde jde především o řešení efektivity využití energií a nákladů na úrovni jednotlivců nebo domácností. Jde zde také častěji o řešení potenciálních, parciálních rizik (tedy „ohrožení energetickou chudobou“) než o samotnou energetickou chudobu domácností (která je v ČR z velké části spojena s řadou dalších sociálních problémů, ze které ji nelze vyjmout).

Tento typ argumentace se odráží ve dvou ohledech i v debatě na evropské úrovni: (1.) zda energie mají být považovány za komoditu, nebo základní sociální právo; (2.) a zda je vůbec možné problematiku energetické chudoby vydělit z kontextu podobných sociálních problémů. Pro lidi totiž není netopit, nejíst, nešatit se, nebydlet nebo nejíst volbou, kterou by dobrovolně podstoupili (Energy Poverty Handbook), a tím pádem je od sebe nelze plně oddělit a připravovat separované sociální programy.

Shrnutí současného stavu zkoumání problému energetické chudoby

Tato část shrnuje klíčové informace, zjištění, identifikaci rizik a přístupy k možnému řešení problému, které plynou z dostupných zdrojů. V této části jde o popisný text bez, sumář dosavadních zjištění.

Je zde představeno základní pojmové vymezení problému energetické chudoby, zaměří se na popis rozsahu energetické chudoby a skupin ohrožených energetickou chudobou. Vedle stručného popisu příčin energetické chudoby analýza shrne i možnosti řešení tohoto problému. Součástí materiálu je i seznam zdrojů, na jejichž základě analýza vznikla, a institucí, které se problému energetické chudoby v České republice a Evropské unii věnují.

Základní pojmové vymezení

Energetická chudoba je definována různými způsoby, **neexistuje shoda na jednotné definici** ani ve světě, ani v českém prostředí. Ta neexistuje ani v tom, zda má na mezinárodní úrovni jednotná definice platit, protože pak dojde k setření národních a regionálních specifik. Jádrem těchto stávajících je podmínka dostatku energie (nebo přijatelné náklady) pro adekvátní vytápění, ochlazování, vaření, osvětlení a užívání elektronických prostředků v domácnosti.

Ve Velké Británii se domácnost pod hranicí energetické chudoby definuje jako „domácnost, která utratí více jak deset procent svých příjmů za odpovídající vytápění mezi 18 a 21°C.“

V Evropské komisi se užívá podobná definice: „Energetická chudoba nastává tehdy, když domácnost má potíže nebo nemůže vytopit byt na teplotu 18 až 21 °C za cenu, kterou si může finančně dovolit. Přitom musí být zachovány další služby spojené s dodávkou energií, jako je dodávka elektřiny, doprava, internet.“

Navržená definice energetické chudoby v ČR zní (podle studie MPO *Opatření proti energetické chudobě v ČR*):

Domácnost je považována za energeticky chudou, pokud domácnosti, po odečtení nákladů na bydlení, zbyde méně než 1,5 násobku životního minima, a zároveň vynakládá více než 10 % svého disponibilního příjmu na energetické služby (vytápění, osvětlení atd.).

Z jiné perspektivy, k domácnostem ohroženým energetickou chudobou patří domácnosti vysoce zatížené výdaji na energie, domácnosti žijící zcela bez přístupu k energiím (absence infrastruktury, odpojení od dodávek energie), domácnosti, které si nemohou dovolit dostatečně vytápět svůj byt, domácnosti, které si nemohou zajistit sociálně a materiálně nezbytnou úroveň energetických služeb.

Spolu s jednotnou definicí energetické chudoby chybí i jasné vymezení ukazatelů pro definici „zranitelného zákazníka“ nebo přesného vymezení cílových skupin.

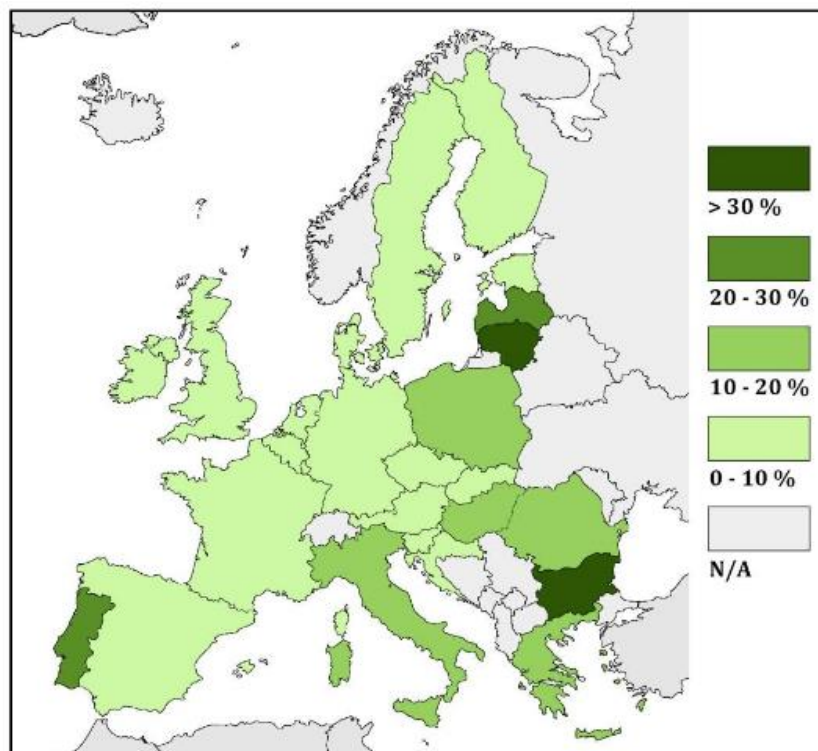
V odborné debatě se za **důsledky** energetické chudoby často považují **infrastrukturní vyloučení** dané životem bez energie, krátkodobé a dlouhodobé **zdravotní dopady** nízkých teplot. Dodejme, že vedle udržení tepla v zimě je důležité také zabránit přehřívání v létě.

Rozsah energetické chudoby

Rozsah energetické chudoby je definován dosti vágně. Na evropské úrovni přitom analytici vychází především z dat Eurostatu (který pro ČR vychází z dat ČSÚ), specificky pak ze dvou longitudinálních studií: EU Statistics on Income and Living Conditions (Životní podmínky: EU-SILC) a The Households' Budget Survey (Vydání a spotřeba domácností, statistiky rodinných účtů).

Celkově se uvádí, že v Evropě je dle odhadů energetickou chudobou ohroženo 50 až 160 milionů lidí, což je velmi velké rozpětí a ukazuje na nejasné uchopení celé problematiky. Ve studii MPO *Opatření proti energetické chudobě v ČR* se konstatuje, že nejvyšší procento domácností, které trpí energetickou chudobou, je v Litvě, Bulharsku, Lotyšsku, Kypru, Rumunsku a Portugalsku (problémem energetické chudoby není jen vytápění objektu, ale i jeho chlazení).

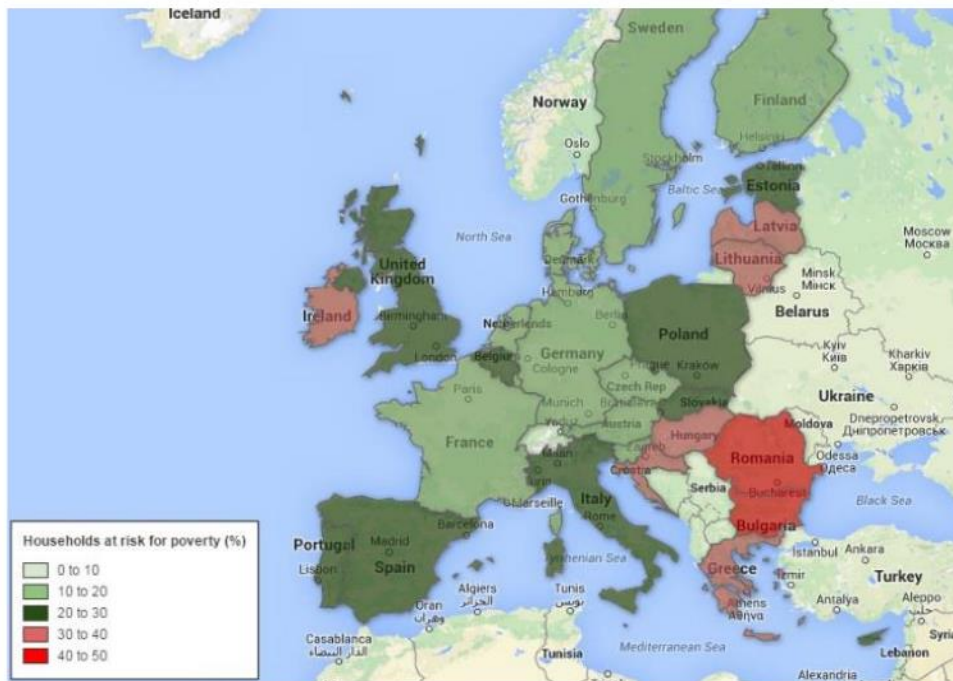
Procento domácností, které nemůže dosáhnout požadované teploty

Zdroj: EU Fuel Poverty Network (*Opatření proti energetické chudobě v ČR*)

Jinou grafickou ilustrací nabízí studie ÚRSO *Energetická chudoba a zranitelní odberatelia v energetickom sektore v Európe*.

Procentuální podíl domácností ohrožených rizikem energetické chudoby

Zdroj: Eurostat-2012 (*Energetická chudoba a zraniteľní odberatelia v energetickom sektore v Európe*)

V případě České republiky se mluví o odhadu 15-20 % domácností ohrožených energetickou chudobou, přesné informace ovšem k dispozici nejsou.

Problémy odhadu podílu domácností ohrožených energetickou chudobou jsou dány nejednotností definice na jedné straně a nepřístupností určitých dat na druhé straně.

Autoři studie *Opatření proti energetické chudobě v ČR* se pokusili o odhad zastoupení energeticky chudých domácností, přičemž při výpočtu rozdělili domácnosti na jednopříjmové a vícepříjmové, které dále rozdělili do pěti kategorií podle procenta průměrného příjmu na osobu. Na základě dat Českého statistického úřadu (ČSÚ) pro každou kategorii pak spočítali, kolik financí průměrně vydají na tepelnou energii v závislosti na velikosti objektu. Výsledkem **odhadu je 16 % domácností v ČR, které mohou trpět energetickou chudobou**. Autoři ještě dodávají, že nejvíce ohroženými typy domácností jsou domácnosti s jedním nebo žádným příjmem (pro udržení potřebného tepla v objektu je třeba stejná výše výdajů jako v situaci, kdy má domácnost více příjmů). Zpravidla se pak kombinuje nízký příjem domácnosti s dalšími faktory ovlivňujícími sociální status jedinců (Energy Poverty Handbook): osoby ve starobním nebo invalidním důchodu, nemocní a neúplné rodiny

s nezaopatřenými dětmi (v ČR ve velké většině domácnost matky s dětmi, tedy specifický typ jednopříjmové domácnosti). To jsou také často domácnosti, které mají vyšší nároky na tepelný komfort (mj. proto, že se v domácnosti zdržují po delší dobu než například pracující).

V ČR (a postsocialistických zemích obecně) je energetická chudoba jako nový jev spojená se zvyšujícími se cenami energií v důsledku liberalizace a deregulace.

Odhad zastoupení energeticky chudých domácností

Odhad procentuálního zastoupení potenciálně energeticky chudých domácností podle typu objektu z celkového počtu domácností	
Typ domácnosti	%
Jednočlenné domácnosti bydlící v rodinných domech	7,83
Vícečlenné domácnosti bydlící v rodinných domech	2,59
Jednočlenné domácnosti bydlící v bytových domech	5,21
Vícečlenné domácnosti bydlící v bytových domech	0,37
Odhad procenta energeticky chudých domácností	16,0

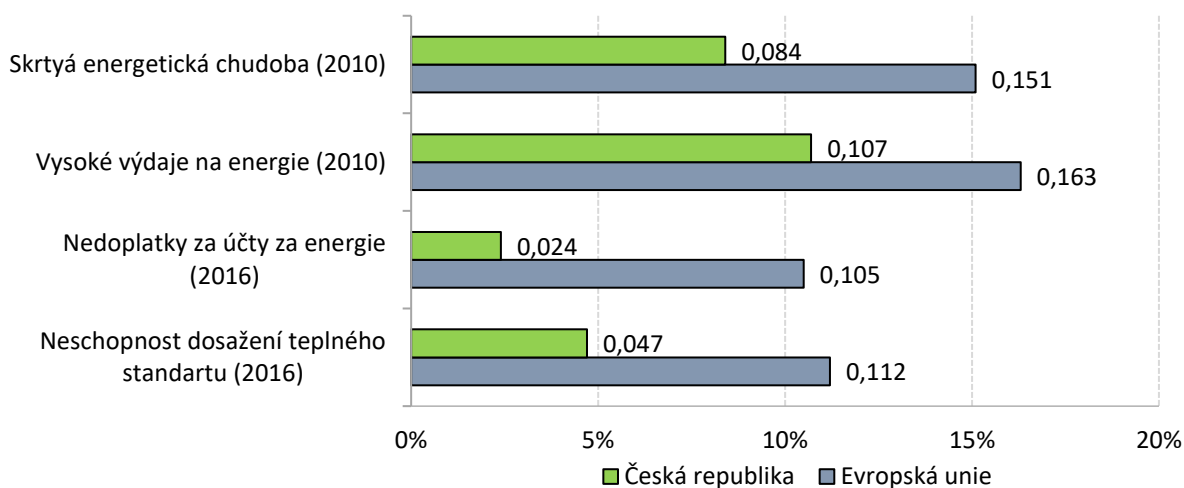
Zdroj: Opatření proti energetické chudobě v ČR

Jiný pohled (poněkud zjednodušující) nabízejí autoři *Návrhu vnitrostátního plánu České republiky v oblasti energetiky a klimatu*. Charakterizují postavení České republiky v rámci EU v oblasti energetické chudoby jako celkem pozitivní a uvádějí následující údaje doložené grafickými ilustracemi. V celkové perspektivě ale docházejí k podobnému podílu domácností, které jsou nějakým způsobem energetickou chudobou ohroženy:

- Přibližně 4,7 % domácností nebylo schopno v roce 2016 udržet dostatečný komfort vytápění a pouze 2,4 % mělo problémy s úhradou účtů za energie.
- Přibližně 10,7 % domácností utratí více než dvojnásobek mediánu za energie a 8,4 % utrací za energie tak nízké částí, že pravděpodobně žijí ve skryté energetické chudobě.
- Energetická chudoba v České republice se od roku 2005 postupně zlepšuje. Podíl domácností, které nemohly udržet dostatečný tepelný komfort, se snížil z 11 % v roce 2005 na 5 % v roce 2016 a počet domácností s nedoplatky za účty za energie se snížil z 5 % v roce 2005 na 2 % v roce 2016.

Srovnání indikátorů vzhledem k průměru EU

Zdroj: Energy Observatory (Návrh vnitrostátního plánu ČR v oblasti energetiky a klimatu)

Příčiny energetické chudoby

Klíčovými faktory vedoucími k energetické chudobě jsou v obecné rovině (dle Bouzarovski, Petrova 2015):

1. Přístup: Špatná dostupnost vhodného typu energií, které naplní potřeby domácnosti.
2. Dostupnost: Vysoký poměr nákladů domácnosti na energie na celkových příjmech při zohlednění daňového a podpůrného systému dané země.
3. Flexibilita: Nemožnost přesunout se k formě poskytování energetických služeb, které jsou pro domácnost adekvátní.
4. Efektivita: Velké energetické ztráty v domácnostech.
5. Potřeby: Nesoulad mezi potřebami domácnosti a dostupných službách v energetické oblasti ze sociálních, kulturních, ekonomických nebo zdravotních důvodů.
6. Praxe: Nedostatek informací o podpůrných programech nebo efektivním využívání energií v domácnostech.

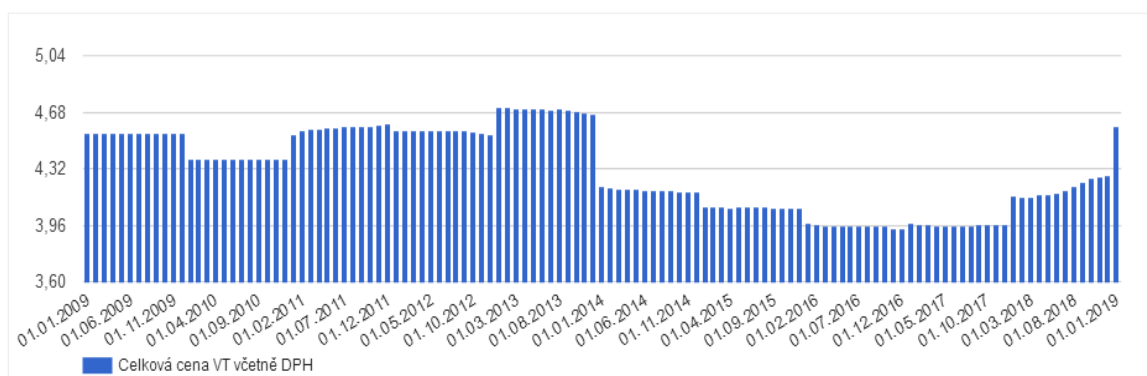
Prakticky se pak v informačních zdrojích nejčastěji za příčiny energetické chudoby označují **nedostatečný příjem domácnosti** (případně vysoké výdaje domácnosti na energii), **neefektivní způsob vytápění, nedostatečná izolace a vysoké ceny energií** (svůj vliv mohou mít územní rozdíly, tarifní podmínky, nekalé praktiky). Svou roli mohou sehrát i **životní styl a návyky domácnosti**.

Ze statistiky rodinných účtů (ČSÚ, 2016) vyplývá, že **náklady na bydlení, vodu, energii, paliva tvoří celkem 20,8 % spotřeby domácností**, z toho nájem, běžná údržba a opravy představují 7,4 %, vodné, stočné a další spojené služby 2,4 % a energie, paliva 11 %. ČSÚ dále shrnuje (studie Energo 2015, Spotřeba paliv a energií v domácnostech), že více než polovina spotřebované energie jde na vytápění. Zároveň konstatuje, že elektřinu využívají v podstatě všechny domácnosti v ČR.

Oscilaci cen ve střednědobé perspektivě je možné sledovat na grafu níže. Po poklesu cen v roce 2014 došlo od počátku letošního roku k jejich výraznějšímu navýšení. To se může do budoucna odrazit na stavu energetické chudoby v ČR. Trend cen energií je tedy třeba dál sledovat.

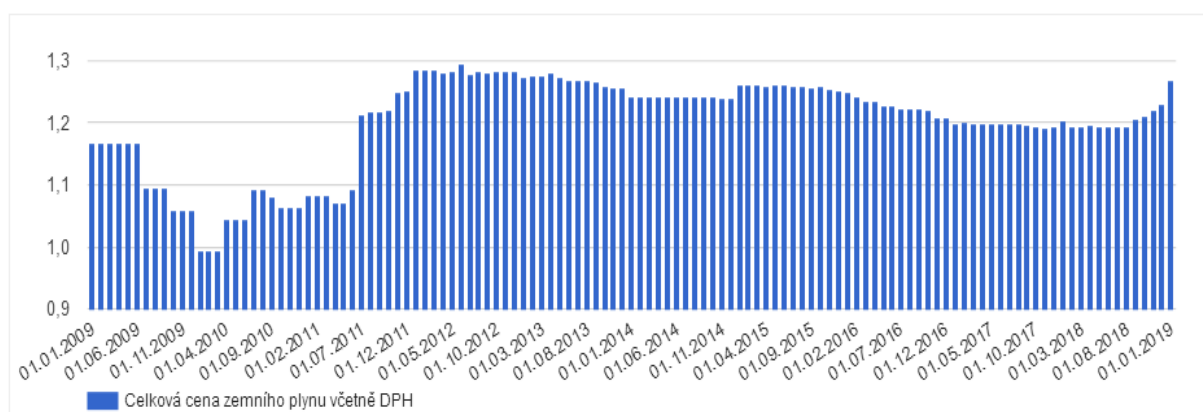
V dlouhodobém horizontu pak průměrná roční energetická náročnost českých domácností klesá, hlavně díky zateplení nebo výměně oken. Před dvaceti lety se pohybovala kolem 90 gigajoulů na byt. V roce 2015 dosáhla 65 gigajoulů. Struktura toho, čím Češi topí nebo ohřívají vodu, se ale mění. Zatímco v roce 1990 pocházela skoro polovina energií z tuhých paliv, nyní jde jen o 13 % (ČSÚ, ENERGO 2015).

Celková cena elektřiny Česká republika - D02d [Kč/kWh]

Zdroj: Kalkulátor TZB-info

Odběr 20-25 MWh/rok, celková cena zemního plynu na území Česká republika [Kč/kWh]

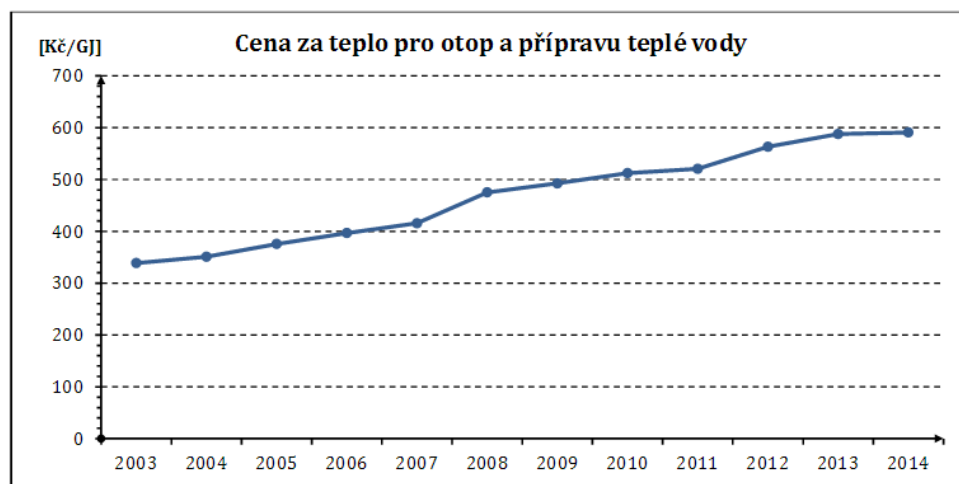

Zdroj: Kalkulátor TZB-info

V důsledku vývoje cen tak **domácnost nemusí mít dostatečný disponibilní příjem na pokrytí svých zvyšujících se výdajů a bude muset začít snižovat své potřeby.** Konsekvencí tohoto přístupu může být podle studie MPO *Opatření proti energetické chudobě v ČR* snižování tepelného komfortu (snižování vnitřní teploty, **nevytápění nepoužívaných částí objektu**, což ale může vést k rychlejšímu zastarávání domu).

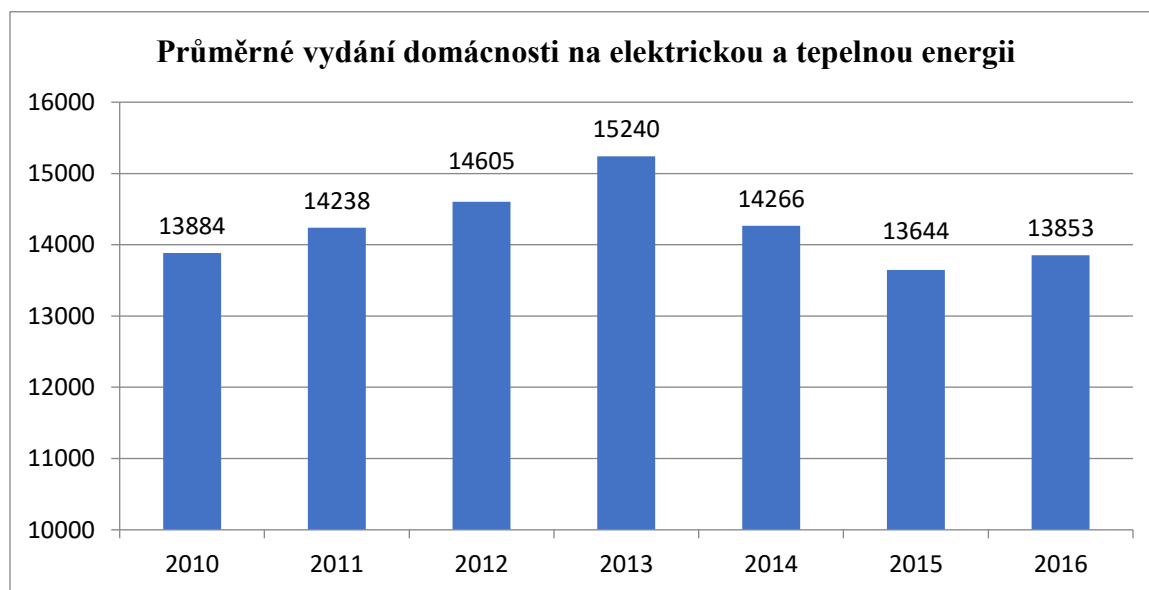
Cena za teplo pro topení a přípravu teplé vody vzrostla nominálně mezi lety 2003 a 2014 téměř o 80 %.

Vývoj spotřebitelské ceny

Zdroj: ČSÚ (Opatření proti energetické chudobě v ČR)

Z hodnot průměrných vydání domácností na energie je rovněž viditelná rostoucí tendence, která se však zastavila v roce 2013.

Zdroj: ČSÚ (Opatření proti energetické chudobě v ČR)

Vedle příjmové chudoby můžeme sledovat **míru materiální deprivace domácností**. Tento ukazatel zohledňuje výši finančních nákladů v dané zemi. Hodnotí blahobyt domácností podle toho, jaké základní služby si mohou dovolit. Ukazuje totiž podíl osob, jejichž domácnosti si nemohou dovolit čtyři a více položek z devíti položek, které lze považovat za určitý životní standard.

Mezi tyto položky patří auto, pračka, telefon, barevná televize, dostatečně vytápěný byt, týdenní dovolená pro všechny členy domácnosti, konzumace masa každý druhý den, úhrada neočekávaného výdaje (ve výši odpovídajícího nynějším 10 200 korunám) a včasné hrazení pravidelných plateb za bydlení či splácení půjček.

Počet domácností ohrožených materiální deprivací v Česku klesá – přestože rostou ceny nájmu, bytů i půjček. **Materiální deprivací trpělo loni 3,7 procenta domácností**, což je o 1,1 procentního bodu méně než v roce 2016.

Materiální deprivace

■ Položky materiální deprivace:

Podíl osob v domácnostech, které si nemohou danou položku dovolit	
Neočekávaný výdaj ve výši 10 200 Kč	28,1 %
Týdenní dovolená	25,0 %
Automobil	7,4 %
Jíst maso obden	7,1 %
Platit včas různé pravidelné platby a splátky	3,2 %
Dostatečně vytápěný byt	3,1 %
Pračka	0,2 %
Barevný televizor	0,1 %
Telefon	0,1 %

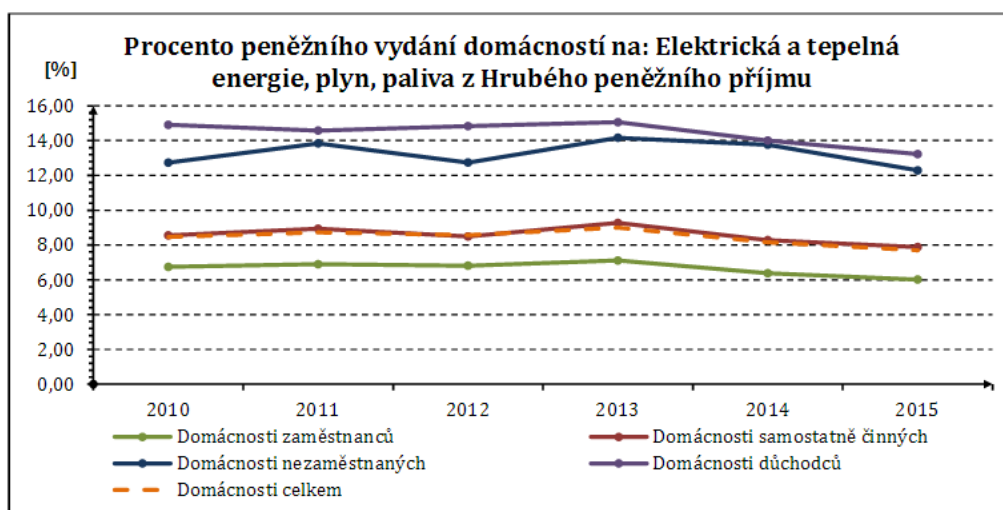
- Míra materiální deprivace – domácnost si z finančních důvodů nemohla dovolit 4 a více položek z 9 sledovaných
- Míra materiální deprivace v roce 2017 byla **3,7 %**

Skupiny ohrožené energetickou chudobou

Ke skupinám ohroženým energetickou chudobou nejčastěji patří **lidé v důchodovém věku, kteří žijí ve špatně zateplených velkých domech** a nemají dostatek financí na zateplení, nebo přestěhování. Přitom jejich potřeba energie je vzhledem k času strávenému doma a případně zdravotnímu stavu zvýšená.

Další ohroženou skupinou jsou **domácnosti bez jednoho z rodičů a domácnosti s více dětmi**. Obecně řečeno sem patří také **domácnosti v hmotné nouzi** (např. dlouhodobě nezaměstnaní).

Ve studii *Opatření proti energetické chudobě v ČR* se uvádí, že nejvíce (z hlediska podílu na celkových příjmech) na energie vydávají domácnosti důchodců a nezaměstnaných. To je dáno hlavně nižšími příjmy těchto skupin. Důchodci také často žijí ve starších domech, které nejsou zatepleny, **není zde dostatečná ochrana před úniky tepla**.

Zdroj: ČSÚ (*Opatření proti energetické chudobě v ČR*)

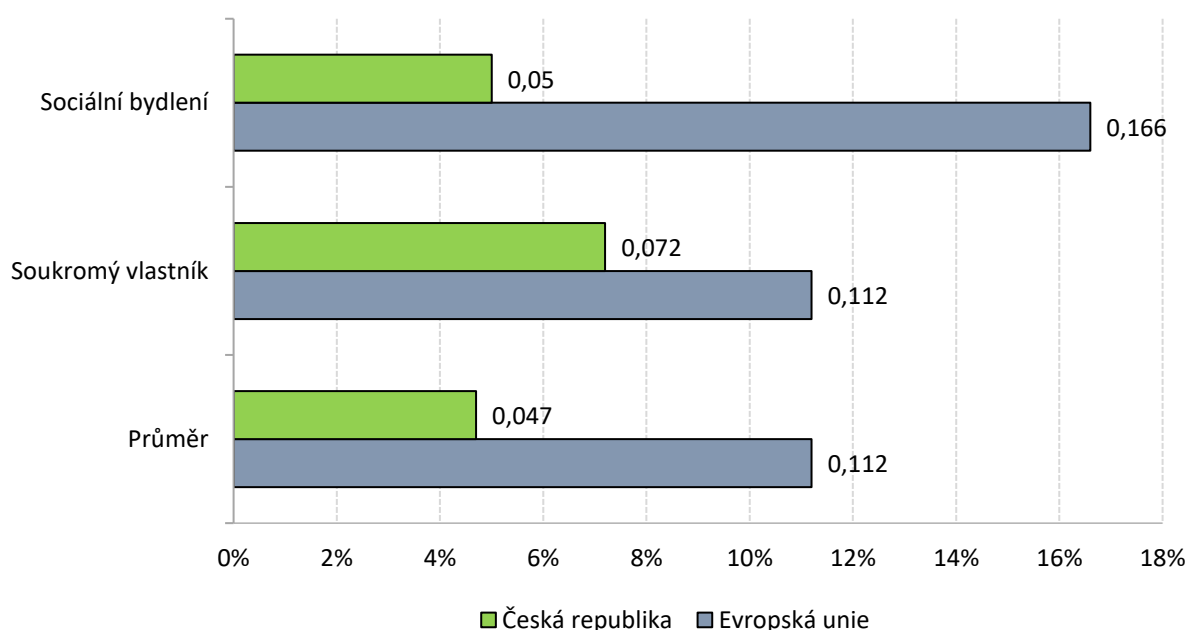
Detailní výzkumy zaměřené na dopady energetické chudoby na různé skupiny obyvatel ovšem v ČR chybí.

Autorky studie *Gender a energetika* upozorňují na vyšší míru ohrožení energetickou chudobou u žen, což je dáno obecně vyšším ohrožením žen chudobou než mužů: **v České republice je chudobou zasaženo 13,3 % mužů a 16,3 % žen** (Eurostat 2014). Více se chudoba dotýká starších žen, samoživitelek, žen samostatně žijících, žen s postižením a žen z etnických minorit. Zároveň ovšem autorky studie ve shodě s dalšími autory zdůrazňují, že **energetická chudoba se od chudoby obecně liší i dalšími příčinami než pouze příjmy**

(využívání různých energetických zdrojů, typ bydlení atd.). Svou roli také hrají znalosti a přístup k úsporným opatřením.

Podle autorů *Návrhu vnitrostátního plánu České republiky v oblasti energetiky a klimatu* je energetická chudoba v České republice většinou **problémem pro soukromé nájemníky**. V textu se konstatuje, že **neexistují žádné jasné skupiny podle typu obydlí ani hustoty urbanizace, v nichž je energetická chudoba nejvýznamnější**. Dále se zde uvádí, že neexistuje jasná socioekonomická skupina, která je v České republice obzvláště ohrožena energetickou chudobou.

Neschopnost zajistit dostatečné vytápění (srovnání ČR s evropským průměrem)

Zdroj: Energy Observatory (Návrh vnitrostátního plánu ČR v oblasti energetiky a klimatu)

Roman Matoušek z Agentury pro sociální začleňování ve své prezentaci na workshopu MPSV konstatoval, že domácnosti mohou mít různé strategie v oblasti zacházení s náklady na energii:

- Domácnost **platí řádně za energie, výrazně šetří na jídle a v případě nedostatku prostředků nezplatí nájem** (odpojení je rychlejší, než vystěhování).
- Domácnost **topí samozásobitelsky získávanými pevnými palivy** (dřevo z vlastního lesa, sběr klestu).
- Domácnost v zimě využívala a lokálně vytápěla jen část bytu, po investici (zateplení a ústřední topení) se jí zvýšily celkové náklady.
- Domácnost **využívá starý (neúčinný) kotel** a odkládá jeho údržbu/výměnu – zvyšující se riziko požárů a dalších nehod.
- **Pronajímatel v domě vybírá zálohy** na vytápění a ohřev teplé vody pevnými palivy, ale **topí jen minimálně**.

- **Majitel neudrží bytový dům** (bez dveří, oken), nájemníci vytápějí přímotopy části svých bytů, majitel odpojil na podzim vodu.
- Domácnosti z azylového domu/bytovny byl nabídnut sociální byt, při nastěhování má **problém uzavřít smlouvu o dodávce elektřiny kvůli předchozím dluhům**.
- Domácnost uzavřela smlouvu s novým dodavatelem energie, musela zaplatit poplatky předchozímu dodavateli a v důsledku prodělala.

Možnosti řešení problému energetické chudoby

Opatření s pozitivním vlivem na míru energetické chudoby mohou probíhat na různých úrovních (evropské, národní, místní, individuální) a v různé podobě (legislativní, ekonomické, informační).

Jednou z cest pro řešení energetické chudoby je zlepšování **energetické účinnosti budov**. Problémem opatření vedoucích k energetickým úsporám, na kterém se odborníci shodují, je však jejich omezená dostupnost pro nízkopříjmové domácnosti. Dotační politika v ČR je sice v této oblasti poměrně pestrá (Zelená úsporám, Nová zelená úsporám, Panel pro regeneraci panelových sídlišť, „kotlíkové“ dotace atd.), žádný program však není určen přímo nízkopříjmovým domácnostem.

Prvním důležitým dotačním programem, který přispěl ke snížení spotřeby energie v domácnostech, byl program Panel, který byl spuštěn již v roce 2002 (podle studie Opatření proti energetické chudobě v ČR). Velmi rozšířené jsou i dotace prostřednictvím programů Zelená úsporám, Nová zelená úsporám. Samotné Ministerstvo životního prostředí hodnotí program Nová zelená úsporám jako nejúspěšnější program v ČR v oblasti úspor energie.

Výsledky programu Nová zelená úsporám k 28. 5. 2018

Výzvy	Přijaté žádosti	Požadovaná podpora (v Kč)	Schválené žádosti	Schválená podpora (v Kč)	Vyplacené žádosti	Vyplacená podpora (v Kč)
1. výzva RD	6 606	1 420 690 455	5 742	1 211 783 257	4 808	912 792 807
2. výzva RD	4 722	1 044 102 754	4 044	872 164 068	3 461	702 811 412
3. výzva RD	21 308	4 597 154 684	18 296	3 858 885 516	11 254	1 810 184 865
RD celkem	32 636	7 061 947 893	28 082	5 942 832 841	19 523	3 425 789 084
1. výzva BD	290	171 127 722	233	141 387 040	17	16 744 622
2. výzva BD	497	426 152 473	413	347 898 025	214	160 437 992
3. výzva BD	9	41 070 580	0	0	0	0
BD celkem	796	638 350 775	646	489 285 065	231	177 182 614
Celkem	33 432	7 700 298 668	28 728	6 432 117 906	19 754	3 602 971 698

(RD – rodinné domy, BD – bytové domy)

www.novazelenausporam.cz

Problémem dotačních programů je nutnost spolufinancovat úsporná opatření, případně jejich zpětné proplácení, což vede v důsledku k nerovnostem v přístupu k těmto dotacím. Doplňme ještě administrativní náročnost získání dotací. Ovšem i v této oblasti chybí podrobnější data o (ne)dostupnosti opatření snižujících náklady na energie.

V legislativní oblasti by domácnostem ohroženým nebo zasaženým energetickou chudobou mohla pomoci **specifikace skupiny zranitelných zákazníků**, která by mohla přinést jejich cílenou ochranu a konkrétní opatření. Jak již bylo uvedeno, tato definice v ČR není zakotvena. Důležitým krokem v této oblasti je také zákonné vymezení postupů pro energetické společnosti v situaci, kdy **domácnosti nejsou schopny za energie platit** (splátkové kalendáře, případně instalace speciálního elektroměru omezujícího spotřebu na určitou hodnotu), případně zavedení speciálních sociálních tarifů, podpory na úhradu spotřeby, zpřístupnění investic do úsporných opatření pro nízkopříjmové domácnosti.

V zahraničí je možné nalézt inspiraci v pasivních řešeních energetické chudoby (zmírňování následků): **sociální tarif** (snížení cen energie pro vybrané skupiny), **sociální transfery** (dávky na bydlení v dostatečné výši umožňující hrazení nákladů na energie). Druhou cestou je aktivní řešení (odstraňování příčin): zacílené poradenství a pomoc s úsporami energií, financování energetických úspor pro nízkopříjmové skupiny (dotace, zvýhodněné úvěry).

Otázkou je stanovení maximální ceny za energie pro české domácnosti.

Jednoznačná není role příspěvku na bydlení jako finančního nástroje řešení problému energetické chudoby. V současné době je příspěvek na bydlení určen na krytí nákladů na bydlení (včetně nákladů za plyn, elektřinu, dodávky tepla či teplé vody, za pevná paliva) rodinám či jednotlivcům s nízkými příjmy. Na příspěvek na bydlení má z definice MPSV nárok vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě přihlášen k trvalému pobytu, jestliže:

- jeho náklady na bydlení přesahují částku součinu rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35), a zároveň
- součin rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35) není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení.

Podle údajů MPSV bylo v listopadu 2018 vyplaceno 163 300 příspěvků na bydlení v celkové výši 564,3 mil. korun. Detailní přehled pro rok 2017 uvádí následující tabulka.

PŘÍJEMCI PŘÍSPĚVKU NA BYDLENÍ PODLE VZTAHU K BYTU A KRAJŮ

Územní jednotka (trvalé bydliště žadatele)	Průměrný měsíční počet příjemců příspěvku na bydlení podle vztahu k bytu za rok 2017				
	nájemce	člen družstva	vlastník	manžel vlastníka	celkem
Hlavní město Praha	20 116	587	1 627	8	22 338
Středočeský kraj	8 409	459	4 539	19	13 426
Jihočeský kraj	6 491	410	2 267	8	9 176
Plzeňský kraj	4 259	93	1 449	8	5 809
Karlovarský kraj	5 065	184	1 959	7	7 215
Ústecký kraj	20 633	2 661	4 551	17	27 862
Liberecký kraj	8 082	555	1 783	11	10 431
Královéhradecký kraj	6 230	286	2 174	12	8 702
Pardubický kraj	4 862	291	2 213	16	7 382
Kraj Vysočina	3 182	260	2 251	8	5 701
Jihomoravský kraj	14 470	734	6 135	20	21 359
Olomoucký kraj	7 706	661	3 431	13	11 811
Moravskoslezský kraj	35 882	4 633	6 115	29	46 659
Zlínský kraj	4 085	408	3 151	12	7 656
Ostatní	120	7	19	0	146
Celkem ČR	149 592	12 229	43 664	188	205 673

Pramen: MPSV

Je ovšem otázka, kolik je v české společnosti reálně ohrožených domácností, v odhadech MPSV se objevuje až dvojnásobný počet oproti současným 11 % domácností, které pobírají příspěvek na bydlení.

V roce 2014 Energetický regulační úřad zřídil funkci **energetického ombudsmana**, jehož hlavním úkolem mělo být zlepšit postavení spotřebitele ve vztazích mezi dodavateli energií a spotřebiteli. V této souvislosti bylo cílem ERÚ připravit návrh zákona, podle něhož by mohl energetický ombudsman řešit spory mezi dodavateli energií a spotřebiteli mimosoudně. Zároveň byl tento úřad zaveden s cílem předcházet energetické chudobě v ČR. V únoru 2014 byl prvním energetickým ombudsmanem jmenován JUDr. Petr Scholz, PhD. V současné době však již na ERÚ tato funkce není zavedena, aniž by bylo možné na webu úřadu najít k této skutečnosti nějaký komentář.

Rozsáhlý materiál *Návrh vnitrostátního plánu České republiky v oblasti energetiky a klimatu*, vypracovaný na základě požadavku Nařízení evropského parlamentu a rady o správě energetické unie a zveřejněný v prosinci 2018, obsahuje krátkou pasáž o problému energetické chudoby v ČR. **Konstatuje deficit definice energetické chudoby v českém právním řádu.** Dále připomíná **ustanovení pracovní skupiny**, zaměřené na energetickou chudobu v rámci Národního akčního plánu pro chytré sítě (2015). Cílem činnosti skupiny je nastavení metodiky pro identifikaci tzv. zranitelného zákazníka a domácnosti postižené energetickou chudobou. V souladu s výstupy již proběhlých projektů byly definovány faktory pro identifikaci „energetické chudoby“ v podmínkách ČR. Jedná se o: **kvalitu a energetickou náročnost stavby, cenu energie v dané lokalitě, příjmovost domácnosti, podmínky a**

kvalita vnitřního prostředí. Doplnkovým ukazatelem je **přiměřenost obytné plochy.** V návrhu se připomíná zadání projektu, jehož výstupem by měla být certifikovaná metodika pro hodnocení energetické chudoby a zranitelného zákazníka v podmínkách ČR a návrh opatření na její prevenci a řešení. Výstupy projektu by měly být do 30. listopadu 2020.

V oblasti energetické účinnosti se v *Návrhu vnitrostátního plánu České republiky v oblasti energetiky a klimatu* počítá se **snižováním administrativní zátěže pro žadatele** a příjemce podpory na energeticky úspornou renovaci budov na nezbytnou minimální úroveň. V této souvislosti se upozorňuje na specifickou situaci bydlení sociálně slabých občanů a bydlení seniorů. Toto sociální bydlení by nemělo být pouze nízkonákladové v počáteční investici do vybavení, ale také nízkonákladové při provozu. Podmínky státní podpory tomuto typu budov tedy nutně musí zahrnovat progresivní energetická kritéria. Dále se v návrhu náš stát zavazuje k úsilí vytvářet místní informační centra pro širokou veřejnost tak, aby služby energetického poradenství nebyly pro veřejnost cenově nedostupné, resp. byly dostupné za minimální cenu.

Návrh vnitrostátního plánu České republiky v oblasti energetiky a klimatu kritizují zástupci ekologických organizací Calla, Centrum pro dopravu a energetiku, Glopolis, Hnutí Duha a Zelený kruh. **Vyčítají mu nedostatečné využití potenciálu domácích obnovitelných zdrojů energie a nedostatek řešení pro snižování spotřeby fosilních paliv.** Návrh ještě před definitivním odevzdáním prochází připomínkovým řízením.

Slovenská studie Úradu pre reguláciu sieťových odvetví přehledně shrnuje způsoby ochrany zranitelných zákazníků v členských státech Evropské unie:

Typ ochrany	Elektřina	Plyn
Omezení při odpojení při neplacení	Rakousko, Kypr, Řecko, Finsko, Francie, VB, Maďarsko, Irsko, Itálie, Lucembursko, Litva, Holandsko, Rumunsko, Slovinsko, Švédsko	Rakousko, Belgie, Estonsko, Řecko, Finsko, Francie, VB, Maďarsko, Irsko, Itálie, Lucembursko, Holandsko, Rumunsko, Slovinsko, Švédsko
Specifické ceny za energii pro zranitelné odběratele (sociální tarify)	Belgie, Kypr, Řecko, Španělsko, Francie, VB, Portugalsko, Rumunsko	Belgie, Francie, VB, Portugalsko
Bezplatná základní dodávka energie	Řecko, Irsko	Irsko
Osvobození od některých nákladů koncových odběratelů (např. cena za energii, síťové poplatky, daně atd.)	Rakousko, ČR, Francie, Itálie	Rakousko, ČR, Estonsko, Francie, Irsko
Další sociální příspěvky na pokrytí nákladů (neurčené finanční prostředky)	Rakousko, ČR, Dánsko, Francie, Maďarsko, Norsko, Švédsko	Rakousko, ČR, Dánsko, Francie, Maďarsko, Holandsko, Švédsko
Určené sociální příspěvky na pokrytí nákladů	Rakousko, Dánsko, Finsko, VB, Maďarsko, Irsko, Norsko, Polsko, Švédsko	Rakousko, Dánsko, Finsko, VB, Maďarsko, Irsko, Polsko, Švédsko
Bezplatné poradenství o úsporách energie pro zranitelné odběratele	Rakousko, Francie, Maďarsko	Rakousko, Francie, Maďarsko
Bezplatná výměna energeticky náročných spotřebičů pro zranitelné odběratele	Francie	Belgie, Francie
Finanční granty na výměnu energeticky náročných spotřebičů	Rakousko, Kypr, Francie	Rakousko, Francie
Právo na odklad platby	Kypr, Francie, Maďarsko, Litva	Francie, Maďarsko

Tematické oblasti a náměty

V této části blíže specifikujeme informace relevantní pro výzvu v jednotlivých oblastech. Předpokládáme přitom, že čtenář se alespoň zběžně seznámil s předchozí shrnující kapitolou. Obecně můžeme konstatovat, že problematika je alespoň na evropské úrovni v odborných kruzích poměrně hodně popsána, i když informace jsou roztráštěné.

Při hledání inovativních opatření je podstatné rozlišovat mezi řešením energetické chudoby a energetické efektivity. U chudoby by z definice měl hrát roli sociální aspekt problému, zatímco efektivita řeší zpravidla zejména enviromentální problém a ekonomizaci výdajů na energie. Nástroje energetické efektivity ale jsou samozřejmě účinné i při řešení energetické chudoby, pokud jsou zpřístupněny ohroženým skupinám.

Téma vztahu energetické chudoby ke zdraví, kvalitě života a ekonomickému rozvoji je pojednané na různých místech materiálu (např. v souvislosti s příčinami energetické chudoby či s různými skupinami obyvatel ohrožených energetickou chudobou), nepovažujeme tedy za přínosné toto téma v závěrečné části specificky rozebírat.

Ohrožené skupiny

Na základě provedené rešerše identifikujeme čtyři zvláště ohrožené sociální skupiny, na které je v problematice vhodné klást zvláštní důraz. Tyto skupiny nemají jednoznačné vymezení a nejsou výlučné.

- Lidé žijící v sociálně vyloučených lokalitách: Sociálně vyloučené lokality se strukturálně potýkají s celou řadou vzájemně propojených sociálních problémů, z nichž energetická chudoba je jen jedním z nich. Přes velkou pozornost, která je institucemi i státem těmto lokalitám věnována, u nás ani v zahraničí jsme nezaznamenali žádný specifický projekt orientovaný pouze na energetickou chudobu. Jako variantní by mohl být program, který pracuje se všemi základními potřebami: bydlení, šacení, jídlo, energie (možné volné inspirace lze nalézt třeba v brněnském projektu Rapid Rehousing).
- Nízkopříjmové domácnosti: Jde o domácnosti s nízkými příjmy, které jsou zpravidla zároveň v tíživé životní situaci (neúplné rodiny, dlouhodobá nemoc, exekuce, pokles životní úrovně v důsledku dlouhodobé nezaměstnanosti). Je to právě kombinace nízkých příjmů s další individuální (rodinnou) zátěžovou situací, která vede k bezprostřednímu ohrožení energetickou chudobou.
- Senioři žijící v jednočlenných domácnostech: S ohledem na demografický vývoj společnosti půjde o skupinu stále větší a v předcházení situace energetické chudoby

jde o skupinu strategicky zajímavou. Senioři často žijí v bytech nebo domech určených pro větší domácnost, v domech, které mají velké tepelné úniky. Nemají možnost, schopnosti nebo zájem stav domu měnit. Zároveň ale z hlediska psychického pohodlí, sociálních kontaktů pro ně není variantou přestěhování do vhodnějšího prostředí.

- Periferní a špatně dostupné oblasti: Obecně oblasti s nízkou hustotou zástavby, kde není ekonomicky racionální zavádět např. plynové rozvody. Zde jde o infrastrukturní problém a hledání individuálních možností řešení energetické situace, zejména v souvislosti s rozložením ekonomických rizik (prudké zvýšení cen užívané energie) nebo snížení ekologické zátěže v okolí.

Přístup k energiím

- K elektřině mají přístup prakticky všechny české domácnosti. Samotný přístup k elektrické energii tedy není v ČR problémem.
- Potenciál pro inovace je spíše v oblastech, jako je zákonné vymezení postupů v situaci, kdy domácnosti nejsou schopny za energie, případně zavedení speciálních sociálních tarifů.
- Relativně nízký je přístup k lokálním obnovitelným zdrojům energie, jako je fotovoltaika.

Energetická chudoba na venkově

- Podpora kombinovaného vytápění se může orientovat zejména na domácnosti využívající tuhá paliva nebo elektřinu. To je asi 8 % českých domácností, které jsou častěji alokovány právě na venkově.
  - o Pokud používají jeden zdroj (78 % domácností), pak nejčastěji nakupované teplo (50,7 %), zemní plyn (34,5 %), obnovitelné zdroje energie (6,6 %), elektřina (5 %), tuhá paliva (3,1 %), ostatní (0,1 %).
  - o Jen 22 % domácností v praxi využívá víc než jeden zdroj energie. V tomto případě je to kombinace tuhých paliv a obnovitelných zdrojů energie, někdy ještě v kombinaci s elektřinou nebo zemním plynem (ČSÚ ENERGO, 2015).
- Pro venkovské oblasti a obecně menší sídla samozřejmě platí, že v domácnostech je méně často plynová přípojka (což platí častěji pro Liberecký a Jihočeský kraj). Hlavním důvodem jsou samozřejmě finanční náklady.
- Oddělenou problematikou (z principu mimo hlavní téma energetické chudoby) pak jsou zatím nediskutované rekreační objekty. Tam jde ale o problém energetické efektivity než chudoby.

Energetická efektivita

- V České republice existuje řada programů, které podporují energetickou efektivitu budov (zateplení, efektivnější zdroj energie, atp.), např. nejznámější z nich (Nová Zelená úsporám).
- Zpřístupnění investic do úsporných opatření pro nízkopříjmové domácnosti: Programy nezohledňují sociální, ale pouze environmentální aspekt problémů. Ze své podstaty jsou tak vhodné zejména pro střední vyšší třídu. Lidé z nízkopříjmových skupin, lidé s nižším vzděláním jsou znevýhodněni v několika oblastech: schopnost získat (spojená s přístupem k internetu) a pochopit informaci, nedostatek peněz na spolufinancování projektů (nebo zaplacení celého opatření v případech, kdy jde o zpětné financování), nejsou dostatečně důvěryhodní pro finanční instituce pro (ekonomicky udržitelné) půjčky.
- Specificky komplikovanou situací jsou nemovitosti či byty, které jsou pronajímány. Zde je situace často zablokována, protože není zřejmé, kdo má nést náklady. Zda majitel, který osobně není motivován každodenní situací a spotřebou a nemá zaručené zhodnocení nemovitosti v podobě vyššího nájmu. Nebo nájemník, který nemá zaručenou návratnost své investice a to nejen finanční, ale také plynoucí z dočasného snížení komfortu bydlení (např. v důsledku probíhajících stavebních prací).
- Jednou z možností navrhovaných v literatuře je využití penzijních fondů jako zdroje úspor.
- Jedním z možných parciálních řešení je inovace umožňující rychlé a efektivní řešení u určitého konkrétního typu staveb (například panelových domů).

Vzdělávání

- Energie jsou částí populace vnímány jako komodita, jejíž náklady jsou v zásadě fixní. Lidé se neorientují v tarifech, ke změně poskytovatele mají apriorní nedůvěru, zvláště pokud jim je nabízena obchodníky (telefonicky, osobně). Trh je vnímán jako nepřehledný, je pro ně obtížné spočítat vlastní spotřebu a zvolit vhodný, důvěryhodný tarif a poskytovatele. Tento stav má své opodstatnění v poměrně medializovaných případech nepoctivých obchodníků s energiemi, pro které se vžil označení „šmejdi“.
- Z dlouhodobého pohledu může být strategicky zajímavé zaměřit se na projektovou výuku ve školách. Podobně například s principem dlouhodobé sociální změny pracoval v mezinárodním projektu Glopolis s tématem zodpovědné spotřeby potravin (menuprozmenu.cz).

Tab. 2 - 6. 2. Domácnosti podle používaných paliv a energií (bez ohledu na účel užití)¹⁾

Druh bytu	ČR, kraj	dle paliva v %						
		Elektřina	Zemní plyn	Nakupované teplo	Tuhá paliva ²⁾	Obnovitelné zdroje energie ²⁾	Kapalná paliva ²⁾	Ostatní paliva ²⁾
byty v RD	ČR celkem	100,0	58,8	0,6	27,1	54,1	11,3	2,9
byty v BD	ČR celkem	100,0	66,0	70,1	2,0	4,0	1,6	0,1
Byty celkem	ČR celkem	100,0	62,9	40,5	12,6	25,3	5,8	1,3
	HI. město Praha	100,0	65,2	62,9	0,4	1,8	0,3	0,1
	Středočeský	100,0	45,3	31,7	23,9	30,9	9,7	0,1
	Jihočeský	100,0	37,7	38,9	17,4	33,0	6,7	0,2
	Plzeňský	100,0	66,0	36,1	17,5	29,6	9,9	1,8
	Karlovarský	100,0	61,9	56,8	11,5	19,5	12,2	0,0
	Ústecký	100,0	67,3	53,9	12,3	17,6	3,8	0,4
	Liberecký	100,0	47,3	41,1	13,4	31,1	7,7	0,6
	Královéhradecký	100,0	46,8	30,0	19,8	36,0	8,0	0,7
	Pardubický	100,0	63,9	25,1	15,5	34,4	5,5	0,0
	Vysočina	100,0	60,2	20,6	22,3	41,3	7,5	2,6
	Jihomoravský	100,0	80,3	29,8	3,6	21,0	2,7	0,0
	Olomoucký	100,0	72,4	34,9	8,4	30,6	4,2	3,3
	Zlínský	100,0	70,5	32,4	8,4	33,7	6,5	6,7
	Moravskoslezský	100,0	79,3	48,4	13,2	25,8	5,5	3,1

¹⁾ Podíl domácností využívající palivo, energii z celkového počtu domácností v ČR / kraji.

²⁾ Zastoupení paliv v jednotlivých skupinách viz metodika.

Zdroj: ČSÚ, šetření Energo 2015

Zdroj: ČSÚ (Spotřeba paliv a energií v domácnostech, Energo 2015)

Tab. 2 - 7. 2. Domácnosti podle používaných paliv a energií na vytápění¹⁾

Druh bytu	ČR, kraj	dle paliva v %					
		Elektřina	Zemní plyn	Nakupované teplo	Tuhá paliva ²⁾	Obnovitelné zdroje energie ²⁾	Kapalná a ostatní paliva ²⁾
byty v RD	ČR celkem	14,0	54,3	0,5	27,0	52,9	0,8
byty v BD	ČR celkem	6,2	22,8	70,0	2,0	3,8	0,1
Byty celkem	ČR celkem	9,5	36,2	40,4	12,6	24,7	0,4
	HI. město Praha	9,2	32,0	62,7	0,4	1,6	0,0
	Středočeský	14,8	29,3	31,7	23,9	30,7	0,5
	Jihočeský	11,8	23,8	38,8	17,4	32,3	0,2
	Plzeňský	7,4	37,9	36,0	17,5	28,6	0,2
	Karlovarský	6,6	20,8	56,8	11,5	19,2	0,2
	Ústecký	6,7	26,1	53,8	12,3	17,2	0,4
	Liberecký	13,9	27,5	41,0	13,4	30,9	0,8
	Královéhradecký	16,5	32,0	30,0	19,8	35,1	0,1
	Pardubický	9,5	47,0	25,1	15,5	33,9	0,1
	Vysočina	11,2	46,3	20,3	22,3	41,0	0,5
	Jihomoravský	6,1	58,3	29,8	3,6	19,7	0,2
	Olomoucký	5,9	45,2	34,9	8,4	30,2	0,5
	Zlínský	10,0	45,2	32,4	8,4	33,1	0,8
	Moravskoslezský	5,8	34,6	48,4	13,2	25,0	0,9

¹⁾ Podíl domácností využívající palivo, energii na vytápění z celkového počtu domácností ČR / kraji.

²⁾ Zastoupení paliv v jednotlivých skupinách viz metodika.

Zdroj: ČSÚ, šetření Energo 2015

Zdroj: ČSÚ (Spotřeba paliv a energií v domácnostech, Energo 2015)

Seznam zdrojů

A global perspective on domestic energy deprivation: Overcoming the energy poverty–fuel poverty binary. Bouzarovski, S., & Petrova, S. (2015). *Energy Research & Social Science*, 10, 31–40.

Desetina lidí v unii žije v energetické chudobě, říká Maroš Šefčovič. E15. Květen 2017. <https://www.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/desetina-lidi-v-unii-zije-v-energeticke-chudobe-rika-maros-sefcovic-1332577>

Energetická chudoba. Workshop MPSV. Listopad 2017. <https://www.mpsv.cz/cs/32387>

Energetická chudoba a zraniteľní odberatelia v energetickom sektore v Európe. Prehľad výzkumných projektov v európskych štátoch. Úrad pre reguláciu sieťových odvetví. Duben 2016. http://www.urso.gov.sk/sites/default/files/Energeticka-chudoba-a-zranitelni-odberatelia-vEU_2016.pdf

Energetická chudoba, strašák pětiny českých domácností. Dian Hrozek. Leden 2016. <http://oenergetice.cz/trh-s-elektinou/energeticka-chudoba-strasak-petiny-ceskych-domacnosti/>

Energetická chudoba v České republice. Ondřej Pašek, CEE Bankwatch Network. 2016. https://aa.ecn.cz/img_upload/eafd8382e68de047a49213a9ed52af69/energeticka-chudoba-infolist_bwn.pdf

Energy Poverty 2017, study for European Parliament's Committee on Industry, Research and Energy.

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/607350/IPOL_STU\(2017\)607350_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/607350/IPOL_STU(2017)607350_EN.pdf)

Energy Poverty Handbook. Csiba Katálin (ed.), 2016. European Union.

<http://meszerics.eu/pdf/energypovertyhandbook-online.pdf>

EU řeší energetickou chudobu. ČR se vede dobře, situaci nízkopříjmových domácností by ale mohla zlepšit. Adéla Denková. Euroaktiv. 2017. <https://euractiv.cz/section/cr-v-evropske-unii/news/eu-resi-energetickou-chudobu-cr-se-vede-dobre-situaci-nizkoprijmovych-domacnosti-by-ale-mohla-zlepsit/>

Eurostat: Inability to keep home adequately warm.

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_mdes01&lang=en

Gender a energetika. Romana Marková Volejníčková, Marie Pospíšilová, Alena Křížková. SoÚ AV ČR, Heinrich-Böll-Stiftung. 2016.

https://cz.boell.org/sites/default/files/gender_energetika_online.pdf

Návrh vnitrostátního plánu České republiky v oblasti energetiky a klimatu. MPO. Prosinec 2018. <https://www.mpo.cz/cz/energetika/strategicke-a-koncepcni-dokumenty/navrh-vnitrostatniho-planu-v-oblasti-energetiky-a-klimatu-ceske-republiky--242761/>

Opatření proti energetické chudobě v ČR. SEVEN, Středisko pro efektivní využívání energie, o.p.s., MPO. Prosinec 2016. <https://www.mpo-efekt.cz/upload/7799f3fd595e1fa66875530f33e8a/energeticka-chudoba-v12.pdf>

Postihne Česko energetická chudoba? Jak tomu zabránit? Rozhovor s předsedkyní ERÚ Alenou Vytáskovou, Pro-Energy magazín. Březen 2014. http://www.eru.cz/documents/10540/462940/Pro-Energy_2014-03-17.pdf/c9278e3a-6fc2-4636-a10c-c68792e6b83b

Příspěvek na bydlení. MPSV. https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp_na_bydleni

Spotřeba paliv a energií v domácnostech, ČSÚ. Studie ENERGO 2015. https://www.czso.cz/documents/10180/50619982/ENERGO_2015.pdf/86331734-a917-438a-b3c2-43a5414083fc?version=1.4

Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2017. MPSV. https://www.mpsv.cz/files/clanky/34376/Statisticka_rocenka_z_oblasti_prace_a_socialnich_v_ece_2017.pdf

Stop energetické chudobě. <https://www.enechudoba.cz/>

Zpráva o průběžném vyhodnocení plnění Národního akčního plánu pro chytré sítě (NAP SG). MPO. Prosinec 2017. <https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/strategicke-a-koncepcni-dokumenty/narodni-akcni-plan-pro-chytre-site/2018/1/Zprava-NAP-SG.pdf>

Hlavní přehledy dalších informačních zdrojů:

<https://www.energypoverty.eu/knowledge-resources>

<https://www.energypoverty.eu/indicators-data>

<http://meszerics.eu/pdf/energypovertyhandbook-online.pdf>

<https://www.enechudoba.cz/>

Seznam institucí

Aliance pro energetickou soběstačnost (AliES)

Calla - Sdružení pro záchranu prostředí, z.s.

CEE Bankwatch Network

Centrum pro dopravu a energetiku (CDE)

Glopolis, o.p.s.

Hnutí Duha

PORSENNA o.p.s.

Pracovní skupina v rámci Národního akčního plánu pro chytré sítě ve složení MPO (odbor energetické účinnosti a úspor, odbor elektroenergetiky a teplárenství), MPSV, MMR, Úřad vlády, ERÚ

SEVEN, Středisko pro efektivní využívání energie, o.p.s.

Zelený kruh

Zvonečnick – ekologická platforma